

Växt- och miljöavdelningen
Jens Weibull
jens.weibull@jordbruksverket.se

Referensgruppen för odlad mångfald, 2020-11-10

Mötet genomfört som zoom-möte

Närvarande:

Åsa Ahrland, SLU; Björn-Axel Beier, Naturvårdsverket; Sanna Black Samuelsson, Skogsstyrelsen; Carin Bunnvik, Jordbruksverket (ordförande); Bo Gertsson, Lantmännen Lantbruk; Anders Glassel, Statens fastighetsverk (SFV); Tina Karlsson From, Gamla Linköping; Lilly Kristensen, Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation (endast fm); Ulf Nilsson, FOR; Helena Persson, SLU/Pom; Karin Persson, SLU/Nationella genbanken; Maja Persson, LRF Trädgård; Jan Svensson, NordGen; Åsa Thorsell, Riksantikvarieämbetet; Annika Vinnersten, Uppsala linneanska trädgårdar; Jens Weibull, Jordbruksverket (sekreterare)

Frånvarande:

Krister Andersson, Sveriges Pomologiska Sällskap

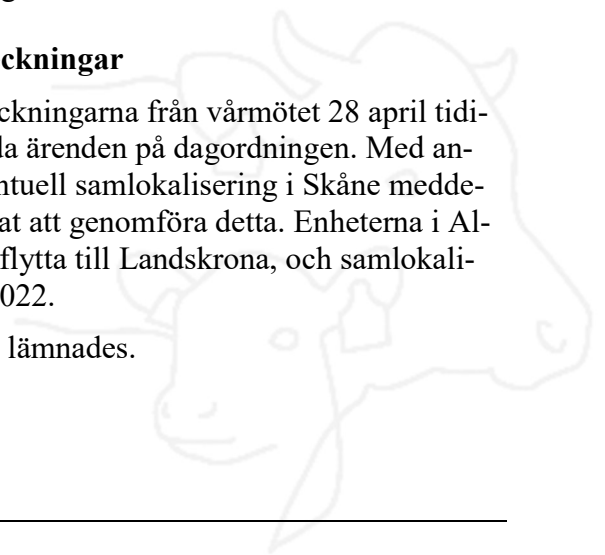
1. Öppnande

Carin Bunnvik öppnade mötet och dagordningen godkändes.

2. Genomgång och uppföljning av minnesanteckningar

Jens gick igenom och kommenterade minnesanteckningarna från vårmötet 28 april tidigare i år. Flera av punkterna återkom som enskilda ärenden på dagordningen. Med anledning av den förutsättningslösa studien om eventuell samlokalisering i Skåne meddelade Carin att Jordbruksverkets styrelse nu beslutat att genomföra detta. Enheterna i Alnarp, Svalöv och Helsingborg kommer därför att flytta till Landskrona, och samlokaliseringen väntas vara genomförd i februari/mars 2022.

Inga övriga synpunkter på minnesanteckningarna lämnades.

3. Sammanfattning av innevarande programperiod

i. Utvärdering

Jens redogjorde kort för de utvärderingar som gjorts inom ramen för den nuvarande programperioden, nämligen referensgruppens förstärkta internutredning, den externa bedömningen av Roland von Bothmer och enkäten om Poms växtmaterial. Han pekade på att strategin föreskrev att en utvärdering också skulle genomföras av aktörernas uppfattning av ägarskap och delaktighet. En sådan har tagits fram och kommer att skickas ut i slutet av vecka 46. Svaren ska vara Jordbruksverket tillhanda senast 30 november.

ii. Avrapportering

Under vårmötet 2020 diskuterades olika sätt att avrapportera resultaten av den innevarande programperioden, och Helena och Jens uppdrogs att ta fram ett utkast till höstmötet. Efter mycket diskuterande om form, målgrupper och spridning kom de fram till att i stället sammanfatta programmets verksamhet mot bakgrund av att det är 20 år sedan det inleddes. Tillsammans med Agneta Börjeson, som under sin tid vid Jordbruksverket var mångårig sekreterare för programmet och sedan bedrivit egen programrelaterad verksamhet, har nu en jubileumsfolder tagits fram som just nu formges. Foldern väntas tryckas och bli klar för distribution innan årsskiftet. Den kommer också att finnas tillgänglig som pdf.

4. Ny programperiod 2021-2025

i. Lägesbeskrivning

Jens gick kortfattat igenom förslaget till förvaltningsanslag för perioden 2021-2023, såsom det presenterats i regeringens budgetproposition 2020/2021:1 (UO23). Jordbruksverket föreslås där få en förstärkning av sitt s.k. 1:8-anslag där Poms medel ingår. Under 2021 anges ökningen till 13 milj. kr, för att sedan trappas ned till nära nog samma anslagsnivå som för 2020.

Sedan budgetpropositionen lades har det pågått ett internt arbete kring prioriteringar. För Poms del är det ännu inte klart hur utfallet blir. Vi får därför avvakta Jordbruksverkets regleringsbrev i december.

ii. Nytt mandat för referensgruppen

Den innevarande referensgruppens mandat löper ut vid årsskiftet, samtidigt med att programperioden avslutas. Referensgruppens uppdrag ska därför ses över och mandatet för gruppens ledamöter måste förnyas. Jens presenterade ett förslag till reviderad uppdragsbeskrivning, jämte formaliserat mandat (bilaga 1). Referensgruppens ledamöter uppmanas att **lämna synpunkter** på förslagen **senast fredagen 30 november**, varefter förnyelseproceduren för referensgruppen tar vid.

iii. Ev. kick-off (KSLA)

Åsa A:s idé vid vårmötet att genomföra en kommunikationsaktivitet på KSLA har tagits vidare i form av ett förslag om en avspark (kickoff) den 20 januari 2021 (bilaga 2). Gruppen välkomnade förslaget och kom med flera förbättringsförslag. Åsa T påpekade att någon från Kulturdepartementet också borde bjudas in, och Bo tipsade om att små förinspelade videofilmer kunde vara ett inslag som lättar upp

programmet. Flera sådana finns också redan tillgängliga. Åsa A underströk hur viktigt det är att tekniken fungerar ordentligt, och Jens menade att KSLA med de senaste årens många webbaserade seminarier har byggt upp en mycket god teknisk kompetens.

[Kommentar i minnesanteckningarna: Jens tar gärna, och så snart som möjligt, emot förslag på personer att bjuda in till kickoffen i januari.]

5. Informationsrunda

a. SLU/Samordning

Helena redogjorde för en rad verksamheter som genomförts sedan hon tillträdde tjänsten som samordnare vid SLU/LTV-fakulteten (bilaga 3). Betr. SKUD berättade hon om tankarna på att göra en användarstudie nästa år, samt att frågan om en fullständig sammanslagning av Dyntaxa och SKUD kvarstår att utreda.

b. Aktörerna

- **Statens fastighetsverk (Anders):** i det nya klonarkivet vid länsresidenset i Umeå har nu planterats äppelträd och skyltar är på väg både dit och till klonarkivet i Vadstena; program för att ta avläggare från 1600-talslindarna vid Skokloster, Lövsta bruk (1700-tal) och Roma (Gotland) har inletts – vid Lövsta bruk ska både skogs- och parklind planteras i barockträdgården; som bekant förvaltar SFV (i samarbete med RAÄ) stora jordegendomar av vilka fyra kungsgårdar står inför hot om lokal exploatering – Anders menar att förståelsen för den produktiva jordbruksmarkens värde sjunker; vid den senaste SFV-dagen för myndighetens medarbetare under temat *Hållbarhet* lyfte han just denna fråga.
- **De botaniska trädgårdarna (Annika):** årets pandemi har gjort att det mesta har ställts in och gjorts digitalt i stället – därför kan det mycket väl att finnas material att tillgå till kickoffen; det byggs nya växthus i Göteborg och Lund; slutligen har arbetet med invasiva främmande arter fortsatt vilket har aktualiserat behovet av att kunna bedöma de eventuella framtida risker som dagens trädgårdsväxter utgör.
- **Skogsstyrelsen (Sanna):** den andra svenska statusrapporten för skogsgenetiska resurser lämnades in under sommaren som del i arbetet med FAO:s andra globala handlingsplan – bland viktiga nationella åtgärder som SkogS har pekat på nämns bl.a. åtgärder för att skapa ett mer variationsrikt skogsbruk med mindre dominans av två arter, önskemål om större bevarandeområden än dagens biotopskyddsområden, samt det faktum att mycket idag är utforskat och det därmed råder kunskapsbrist inom vissa områden.
- **Lantmännen Lantbruk (Bo):** tidskriften *Cerealier* som utges av Lantmännens Forskningsstiftelse innehåller en artikel om växtförädling i sitt senaste nummer där bl.a. Pom lyfts fram (bilaga 5); en ansökan till SLU Grogrund om ett nytt förädlingsprogram i kok-, foder- och industriärt har godkänts för finansiering; inom det nordiska s.k. PPP-programmet [som administreras av NordGen – Jens

kommentar] har fem nya projektansökningar lämnats in, nämligen rörande vete, äpple, potatis, jordgubbe samt användning av nya tekniska verktyg (drönare och bildanalys); avslutningsvis står Lantmännen Lantbruk inför en generationsväxling och därför ska fyra nya växtförädlare rekryteras (en inom s.k. genomisk selektion och tre inom sortframställning) och en viss omorganisation genomföras.

- **SLU/Nationella genbanken (Karin):** förutom en del rundvandringar har en stor del av den publika verksamheten gjorts digital inkl. klonarkivsträffarna (frukt, köksväxter, prydnadsväxter) – utställningen om pelargoner på Sofiero var uppskattad och välbesökt; de sista avtalen med klonarkiven är snart på plats och texter har skickats ut – mycket växtmaterial har också skickats ut till dem; av genbankens bevarade accessioner finns nu ca 900 registrerade i NordGens informationssystem GENBIS även om en del är dolt – den framtida förvaltningen av Poms inventeringsdatabas är fortfarande en öppen fråga; – både foto och filmer har tagits under sommaren (bl.a. med drönare) – Linnea Oskarsson har arbetat med tillgänglighetsdirektivet och skrivit texter till webbens drygt 1200 bilder (!) så att de kan läsas upp av automatisk röst för synskadade; – antalet besökare på webben har ökat och särskilt sidorna med Grönt kulturarv® - rubriken [Blickfånget](#) är ett nytt inslag med lite längre växtpresentationer; slutligen har man medverkat i boken [Den glömda trädgården](#) av journalisten Agneta Gustavsson.

Några frågor som följde handlade om eventuell distribution av växtmaterial till andra än klonarkiven, samt den framtida förvaltningen av inventeringsdatabasen.

- **Naturvårdsverket (Björn-Axel):** deltar i det intensiva arbetet med SKUD (se Helena) och i den pågående utredningen av artskyddsförordningen som bland annat omfattar fridlysningar; en förfrågan som rör eventuell kommersialisering av insamlade inhemska orkidéarter hanteras tillsammans med Jordbruksverket för närvarande.
- **Friluftsmuseerna (Tina):** precis som för genbanken har mycken publik verksamhet som guidningar och visningar måst ställas in; Julita har meddelat att all publik verksamhet avvecklas och att museet upphör som självständig enhet under Nordiska museet – enbart driften av trädgården består; FRIs planerade vårmöte 2020 i Visby flyttas till april 2021 och förhoppningsvis på samma plats.

På efterföljande frågor förklarade Tina att stängningen inte enbart är ett resultat av den pågående pandemin, utan också av minskade medel. FRI avser inte att agera i frågan, däremot skulle SLU kunna göra det i egenskap av avtalspart för klonarkiven.

- **LRF Trädgård (Maja):** förutom det pågående SKUD-projektet nämndes det nya projektet *Långsiktig sortprovning av frilandsgrönsaker* som godkänts för finansiering av Grogrund; årets inställda mässor har i stället gett tid över till att producera korta filmer som finns tillgängliga under [Växtforum](#);

- **Fritidsodlingens riksorganisation (Ulf):** FOR har fått pengar för att i samarbete med en rad andra organisationer kunna driva projektet [Rikare trädgård](#), där 2021 års fokus kommer att ligga på dammar; diskussioner pågår om den nordiska trädgårdsmässan 2021 ska kunna genomföras och, i så fall, hur; FOR har märkt ett starkt ökat intresse för trädgårdsrådgivning under pandemin; arbetet med invasiva främmande växter fortsätter och ett seminarium om parkslide är på gång; Koloniträdgårdsförbundet firar 100 år 2021 med kampanjen *Plantera träd!* Det har visat sig att det vanligaste trädet i svenska trädgårdar är äppelträdet – kontakter har tagits med Skansen om att se över trädgårdarna där; avslutningsvis planerar man olika webinarier med ett planerat fokus på äldre växter.
- **SLU (Åsa A):** Åsa välkomnade att en ny kurs om trädgårdsväxternas gröna kulturarv har kommit på plats – hon har märkt en stor okunskap bland de studenter som läser kurser vid Inst. för stad och land (där nu även CBM ingår); den agrar- och landskapshistoriska konferensen [Rural history](#) är planerad till 23-26 augusti 2021 i Uppsala och ämnen kan ännu föreslås; i en [bok](#) från en tidigare konferens – *Farming the city* – bidrog Åsa med artikeln *Fields, Meadows, and Gardens – an Integral Part of the City. The example of Södermalm in Stockholm, Sweden* avseende historisk stadsodling; SLU Landscape lyser ut [medel för tvärvetenskaplig forskning](#) inom temaområdet landskap – sista ansökningsdatum är (dessvärre) redan 20 november.
- **Riksantikvarieämbetet (Åsa T):** RAÄ finansierar f.n. projektet [Vägarnas biologiska kulturarv](#) med CBM som utförare och vars genomförande har måst justeras något pga. pandemin; Åsa deltar i referensgruppen för projektet *Kunskap som växer* (bilaga 6) som utförs av Hantverkslaboratoriet i Mariestad och syftar till att dokumentera trädgårdsmästarens arbete; inom RAÄ pågår också ett arbete som rör förändringar i landskapet och bl.a. tangerar husdjursgenetiska resurser: men kanske borde även de växtgenetiska inkluderas? Frågan lämnades obesvarad.
- **NordGen (Jan):** upphandlingen av byggandet av NordGens nya huvudkontor är avslutad och i december 2021 förväntas allt vara klart – Jan såg fram emot många förbättringar; den omfattande migreringen av data till det nya informationssystemet GENBIS är i stora delar genomförd: 11 genbanker från Norden och Baltikum deltar, det återstår att importera bilder och karakteriserings- och evalueringsdata, antalet beställningar har ökat som ett resultat av förändringen; NordGen har fått tilldelat flera stora tilläggsanslag – 10 milj. kr under 2020-2024 för att hantera eftersläpningen vad gäller frölagret samt 11 milj. kr från Novo Nordisk-fonden (under perioden 2021-2023) för att gå igenom allt material i det danska säkerhetslagret vid Flakkebjerg; en utredning om s.k. ”bruksgenbank” kommer troligen att sjösättas under 2021; två ledartjänster – en för växtsektionen och en för fält- och frölaboratoriet – kommer inom kort att lysas ut; avslutningsvis berättade Jan att antalet följare på sociala medier växer: ca 3000 på Facebook och 1500 på Instagram.

b. Jordbruksverket

- Det pågår just nu ett intensivt arbete på europeisk nivå för att ta fram förslag på strategier för att bevara och hållbart använda genetiska resurser, dels inom ramen för EU-projektet [GenRes Bridge](#) och dels som en effekt av EU-kommissionens [Gröna giv](#) (inkl. den s.k. [Jord-till-Bord-strategin](#)) och [förslaget till ny biodiversitetsstrategi](#). Kommissionens dokument nämner uttryckligen betydelsen av genetiska resurser och vikten av mångfald för att få till hållbar matproduktion, och för första gången har därmed ett fönster öppnats för att få till en sammanhållen politik.
- Angående Rådets beslut¹ om ställningen för nya genomiska metoder respektive produktion och saluföring av växtförökningsmaterial förväntas rapporterna levereras i slutet av mars/början av april.
- Jordbruksverkets enheter i Skåne – Utsädesenheten i Svalöv, Import- och exportkontrollenheten i Helsingborg samt Rådgivningsenheten Söder (+ ytterligare några medarbetare vid andra enheter) – samlokaliseras i Landskrona fr.o.m. februari/mars 2022. Ett 75-tal anställda berörs. Arbetet att iordningställa lokalerna till aktivitetsbaserade arbetsplatser och laboratorier, samt bygga till förråd och lager, inleds inom kort.

6. Övriga frågor

Inga övriga frågor hade anmälts.

7. Tid och plats för nästa möte

Referensgruppens vårmöte 2021 hålls preliminärt tisdagen 20 april. Mötesform och plats meddelas senare.

- Bilagor:
1. Förslag till reviderad uppdragsbeskrivning samt formaliserat mandat
 2. Förslag till kick-off
 3. Information från SLU/Samordning
 4. Information från Jordbruksverket
 5. Utdrag ur Lantmännens tidning *Cerealier* (sid. 14-15)
 6. Projektbeskrivning *Kunskap som växer*

¹ CELEX [32019D1904](#) resp. CELEX [32019D1905](#)